

CONFLICTUL DIN KOSOVO. IMPLICAȚII ASUPRA MEDIULUI DE SECURITATE REGIONAL

KOSOVO CONFLICT. ITS IMPACT ON REGIONAL SECURITY ENVIRONMENT

Col.dr. Marin DĂNCĂU*

Anticipată de numeroase precedente violente, fără a fi o excepție, criza din Kosovo se înscrie perfect în tipologia focarelor de conflict din Peninsula Balcanică individualizându-se problematic la conjuncția aceluiași cauze, a căror examinare evidențiază predeterminările situației conflictuale actuale. Astfel, predeterminările aflate la originea crizei kosovare au ca numitor comun diversitatea etnică, geografică, economică și religioasă.

Anticipated by its violent history, without exception, the Kosovo crisis is a good example of the types of outbreaks of conflict in the Balkans which are individualized in conjunction with same cases where examination reveals the preset current conflict situation. The predetermination underlying the Kosovo crisis has in common ethnic, geographical, economic and religious diversity.

Cuvinte-cheie: Peninsula Balcanică; conflict; criză; sisteme de alianțe; diversitate etnică; diversitate religioasă; diversitate geografică; diversitate economică.

Keywords: *Balkan Peninsula; conflict; crisis; alliance systems; ethnic; religious diversity; geographic diversity; economic diversity.*

Situată la conjuncția a trei continente, Balcanii măresc importanța strategică și controlul asupra acestei zone, devenind o importantă miză geopolitică pentru toate marile puteri ale oricărui moment istoric. Din totdeauna, Peninsula Balcanică a făcut obiectul disputei între marile imperii (otoman, țarist și habsburgic), iar mai târziu între sovietici, germani și anglo-saxoni.

Activarea conflictelor balcanice a coincis aproape sistematic cu amplificarea disensiunilor dintre marile puteri, competitori în redistribuirea spațiului geopolitic și în instituirea unei noi ordini internaționale. Se poate spune că, de regulă, contradicțiile dintre statele balcanice, dintr-o perspectivă istorică, se mențin în stare latentă, agitațiile fiind expresia confruntării la scară geopolitică între marile puteri. În momentul în care Peninsula Balcanică intra prea mult în sfera de influență a uneia, celelalte nu ezitau să se implice nemijlocit, deschis, pentru a echilibra situația, ca argumente putând fi invocate războiul ruso-românoturc (1877-1878), cele două războaie balcanice, primul și cel de-al Doilea Război Mondial.

Tragedia iugoslavă poate fi considerată și o consecință a „noii ordini mondiale”, a politicii de reorganizare a spațiului geopolitic european după sfârșitul Războiului Rece. Rezolvarea conflictului din fosta Iugoslavie și împiedicarea extinderii acestuia au depins, în mod hotărâtor, de raporturile dintre marile puteri și mai ales de capacitatea de autoreținere a acestora în a-și manifesta și a-și promova prin mijloace violente interesele în zonă. Prognozele cele mai corecte referitoare la evoluțiile intereselor centrilor mondiali de putere în zonă și a stării raporturilor dintre aceștia. Astfel, concluzii interesante, relevante, se pot desprinde în urma analizei reacțiilor marilor puteri față de conflictul din fosta Iugoslavie.

După declanșarea crizei iugoslave, Germania a sprijinit, în mod repetat, Croația în timp ce Franța susținea Serbia, pentru ca pe parcurs pozițiile acestora să se concilieze.

La început, Rusia a manifestat o neutralitate tacită față de evenimentele care aveau loc, ulterior asociindu-se politic măsurilor întreprinse de către ONU și Comunitatea Europeană, pentru ca apoi să acuze public SUA că dictează condițiile de rezolvare a problemelor Irakului și Iugoslaviei. În

* *Universitatea Națională de Apărare „Carol I”*
e-mail: *marin_dancau@yahoo.com*

acest context, Rusia a folosit dreptul său de veto în Consiliul de Securitate al ONU atunci când s-a discutat posibilitatea folosirii forței militare contra Serbiei, plasându-se pentru prima dată după declararea încheierii Războiului Rece în situația de a vota împotriva Occidentului.

SUA, deși a avut o perioadă expectativă, ulterior s-a implicat hotărât în soluționarea conflictului pe baza planului de pace Vance - Owen. Probabil, nu întâmplător, în condițiile în care occidentali, se dovedeau incapabili de a rezolva criza bosniacă, iar situația din Rusia se deteriora continuu, SUA amenința cu reducerea efectivelor sale militare din Europa la circa 80 - 100 de mii de persoane.

La momentul respectiv nici un stat, fie chiar și o mare putere, nu și-a permis să formuleze explicit pretenții teritoriale, să se angajeze solitar în aventuri militare în scopul anexării unor teritorii și subordonării unor state întrucât s-ar fi expus oprobiului comunității internaționale, ar fi violat flagrant legislația internațională pe care s-a fundamentat noua ordine mondială, susținută de funcționalitatea organizațiilor, instituțiilor și sistemelor de securitate colectivă. Această reținere a fost și mai mare întrucât statul respectiv era semnatar al convențiilor internaționale în care se statua ca principii sacre ale dreptului internațional, neamestecul în treburile interne ale altui stat, inviolabilitatea frontierelor și integritatea teritorială a acestora.

În acest context, justificarea atitudinilor, acțiunilor, sprijinului unei părți implicate în conflictul interiugoslav necesita utilizarea unor argumente tot din sfera dreptului internațional, în cazul de față Serbia fiind acuzată că dorește dezmembrarea Croației prin alipirea regiunilor cu majoritate sârbă ale acesteia, că nu respectă drepturile omului și ale minorităților în Kosovo, pentru a determina evoluția stărilor conflictuale, dar și a percepțiilor despre acestea spre „situații limită”, „de criză umanitară”, în care se impune de la sine „internaționalizarea” problemei respective.

Totuși, de ce au fost Balcanii din nou butoiul cu pulbere al Europei? Un posibil răspuns la această întrebare este acela că în zonă se întâlnește cea mai mare diversitate de interese divergente acumulate în decursul istoric. Așezarea slavilor peste stratul traco-roman, influența greacă și stăpânirea otomană conferă zonei un colorit aparte: mozaic etnic, cultural, social, psihologic și religios, alternanță de zone sărace și bogate în resurse,

mari dezechilibre în dezvoltarea economică și diferențe semnificative în ceea ce privește nivelul de civilizație.

Rivalitățile izvorâte din aceste particularități, periodic activate de vechi resentimente pe care timpul nu reușește nici măcar să le atenueze, răbufnesc sub forma unor pretenții teritoriale reciproce sau a unor tentații hegemoniste. Astfel, Turcia și Grecia își dispută supremația în Marea Egee și asupra insulei Cipru. Bulgaria continuă să-i considere pe macedoneni ca fiind bulgari, creând astfel susceptibilități Greciei, Albaniei și Serbiei, iar ponderea importantă a etnicilor turci în populația sa îi influențează negativ relațiile cu Turcia. Macedonia, în granițele sale actuale, profund divizată etnic, poate deveni oricând un teren de dispută pentru vecinii săi.

Albania rămâne mereu sensibilă la soarta conaționalilor săi din Kosovo și Macedonia, aspirând măcar la gruparea acestora într-o entitate autonomă cu care să întrețină relații privilegiate.

Din diverse declarații și acțiuni este evident că unele țări arabe, în special Iranul și Arabia Saudită, n-au ezitat să se implice în favoarea musulmanilor din spațiul ex-iugoslav, situație ce aduce Israelul în postura de posibil aliat al Serbiei.

Relațiile încordate dintre R.F. Iugoslavia și Albania sunt o caracteristică dominantă în orice încercare de descriere a contextului balcanic.

Crearea statului albanez în urma înfrângerii Turciei în războaiele balcanice din 1912 – 1913 a fost precedată de acerba confruntare de interese dintre Italia și Austro-Ungaria, pe de o parte, care, sperând să exercite o influență reală asupra lui, doreau un stat albanez cât mai întins, și, pe de altă parte, Grecia, Serbia și Bulgaria, care doreau un stat albanez cât mai mic văzând în apariția acestuia un potențial pericol la adresa integrității lor teritoriale. Acest joc de interese avea ca rezultat includerea între granițele statului albanez a numai jumătate din teritoriile locuite de către albanezi. Prin urmare, jumătate din populația albaneză a rămas în afara granițelor statului albanez, cei mai mulți în provincia Kosovo, atribuită Serbiei, dar și în Muntenegru și în Macedonia. Pe acest fundal istoric se proiectează tensiunile etnice din Kosovo, dar și pretențiile teritoriale ale Albaniei față de Serbia, de regulă disimulate în violente acuzații de represiune și „exploatare” a populației albaneze din R.F. Iugoslavia.

În decursul anilor, harta etnică a provinciei Kosovo s-a schimbat în favoarea albanezilor, însă

nu numai din cauza natalității superioare a acestora. Grupuri de albanezi au fost aduse în Kosovo de către autoritățile otomane și, în cursul celui de-al Doilea Război Mondial, de către Mussolini.

Datorită rezistenței opuse de albanezi față de conducerea de la Belgrad, I.B. Tito a impus un regim special în provincia Kosovo, care, în 1968, a dobândit statutul de regiune autonomă în cadrul Republicii Serbia. După adoptarea noii constituții iugoslave în anul 1974, Kosovo și Voivodina au dobândit statutul de provincii autonome în cadrul Republicii Federative Iugoslavia, ceea ce însemna că aveau toate drepturile republicilor din compunerea federației, cu excepția dreptului la secesiune, echivalând cu recunoașterea de facto a statutului de republică federală.

În baza acestei constituții, etnicii albanezi au primit ajutoare federale, aveau propriul lor stat, presă proprie, televiziune, universitate, academie de științe și arte. La nivelul R.F. Iugoslavia reprezentau o minoritate națională, însă li se acorda un statut de națiune egală în drepturi cu celelalte națiuni din cadrul federației.

În timpul lui Tito, autoritățile sârbe n-au putut întreprinde nimic pentru a opri procesul de formare a națiunii albaneze în Kosovo. La începutul anilor '80, dintr-o populație totală de 1.974.840 de locuitori, etnicii albanezi reprezentau cca. 90 de procente, 1.777.400, cei mai mulți fiind de religie musulmană. Reprezentând o majoritate, albanezii din Kosovo au început să exercite presiuni politice, economice și fizice asupra sârbilor din provincie, cu scopul de a-i determina să plece din Kosovo.

În anul 1981, după moartea lui I.B. Tito, studenții Universității din Priștina, prin largi manifestații de stradă, au cerut statut de republică pentru Kosovo, protestul lor transformându-se într-o insurecție de masă, care a fost reprimată cu brutalitate de regimul de la Belgrad.

Conducerea albaneză din Kosovo a încurajat contactele atât cu emigrația albaneză, cât și cu regimul de la Tirana.

În anii '80, intensificarea curentului naționalist sârb, îngrijorarea pentru scăderea dramatică a populației sârbe din Kosovo, demonstrațiile masive ale sârbilor din provincie au condus la modificarea radicală a raporturilor dintre autoritățile sârbe și albanezii din Kosovo, în special după venirea lui Slobodan Miloșevici la putere, în 1987. În acest context, etnicii albanezi au pierdut tot ceea ce au câștigat anterior, autonomia provinciei fiind anulată în 1989, în baza unei noi constituții.

Comemorarea a 600 de ani de la Bătălia din Kosovo, la data de 28 iunie 1989, a marcat apogeul ofensivei naționalismului sârb, condusă de către președintele Serbiei, Slobodan Miloșevici. Revolta albaneză din martie 1990 a fost practic înăbușită în sânge, provincia Kosovo fiind supusă unui regim militarizat.

Atitudinea dură a Belgradului a determinat radicalizarea formațiunilor politice albaneze, care au elaborat o constituție proprie, declarându-și independența față de Serbia și alegându-și propriile organe de conducere a provinciei, un guvern și o adunare legislativă. În iulie 1990, acestea au fost dizolvate de către autoritățile sârbe.

Începând cu anul 1991, relațiile dintre sârbi și albanezi s-au înrăutățit continuu. Desființarea învățământului în limba albaneză a condus la crearea unui „sistem paralel” de școli, de la nivel primar până la nivel de universitate, precum și autorități, de la nivel de comună până la nivel de „Parlament” și „Președinte al Republicii Kosovo”.

În cursul anului 1998, conflictul deschis dintre forțele poliției și armatei sârbe, pe de o parte, și guerila albaneză UCK (Armata de Eliberare din Kosovo), pe de altă parte, a avut ca rezultate moartea a peste 1.500 de albanezi și refugierea a peste 400.000 de oameni.

Dezmembrarea R.F. Iugoslavia putea fi și chiar era anticipată cu mai mulți ani în urmă pe baza studiului împrejurărilor istorice care au condus la crearea statului federal iugoslav, prin evaluarea impactului configurației etnice, religioase, a gradului de dezvoltare economică și a evoluțiilor politice internaționale asupra stabilității sale.

Orice analiză, încă din stadiul incipient, evidențiază faptul că Trăianonul asambla de fapt două zone distincte din punct de vedere al influențelor de ordin economic și sociocultural asimilate din spațiile occidentale și bizantin-otoman, cărora aparținuseră lungi perioade de timp. În prima fază a federației iugoslave, coabitarea a fost ușurată de remanența unor resentimente puternice ale fiecărei naționalități față de centrul de putere în jurul căruia gravitase, precum și de conștiința noului statut dobândit, care îl ridică de la condiția de periferie imperială la rangul de subiect politic, partener intercomunitar în cadrul unei noi entități statale pe harta Europei.

Confruntarea dintre sârbi și croați în timpul celui de-al doilea război mondial a fost un avertisment semnificativ, un indicator al faptului că operația de la Trăianon nu reușise integral.

Înfrângerea Germaniei, regimul comunist autoritar, relativa prosperitate, în comparație cu situația din celelalte state comuniste, rezultat al unei politici economice relaxate, amenințarea din partea URSS, sprijinul SUA și al țărilor occidentale au permis depășirea dificultăților și supraviețuirea statală a federației iugoslave până la începutul anilor '90. Cu toate acestea, primele indicii ale iminentei dezagregări aveau să apară imediat după moartea lui Tito, efect al manifestărilor autonomist-separatiste tot mai insistente, tot mai deschise.

Rezistența autorității centrale, sprijinită de ideologie, de armată, de complementaritatea economică și de structurile administrativ-organizatorice, ca și conjunctura internațională, au limitat câmpul de manifestare a tendințelor centrifuge, au prelungit existența federației iugoslave.

Prăbușirea regimurilor comuniste în țările aflate în sfera de influență a Moscovei, sfârșitul Războiului Rece, adâncirea proceselor integrării economice occidentale și extensiile acesteia spre Estul și Sud-Estul Europei au avut ca efect erodarea, reducerea credibilității și, în final, falimentarea autorității puterii centralizate de la Belgrad.

Disoluția R.F. Iugoslavia, aflată la conjuncția factorilor interni cu cei externi, rezolvă și, în același timp, creează probleme existând un real pericol ca pacea regională să fie amenințată în cazul exacerbării confruntării intereselor externe în scena ex-iugoslavă.

Pe fondul detensionării relațiilor Est-Vest și, implicit, al reducerii amenințărilor externe, au apărut în prim plan servituțile impuse de autoritatea centrală, care începe să fie percepută în republici, tot mai mult, ca o frână în calea dezvoltării lor economico-sociale.

Existența ca stat a Bosniei-Herțegovina este încă vulnerabilă, din cauza atât artificialității sale, cât și faptului că Serbia și Croația nutresc speranțe nedeclarate de a o împărți.

Dezorganizarea spațiului fostei Iugoslavii ca urmare a diferențierilor etnice și religioase a generat situațiile explozive din Kosovo și din Macedonia, amenințând cu extinderea confruntării armate. Prelungirea și amplificarea crizei bosniace, desprinderea Macedoniei de federația iugoslavă, intensificarea revendicărilor albanezilor din Kosovo de a obține independența provinciei au generat intervențiile disimulate ale Albaniei, Bulgariei și

Turciei în sprijinul conaționalilor lor, au condus nemijlocit la internaționalizarea conflictului.

Conjuncția unor interese externe majore, frecvent contradictorii, în spațiul iugoslav cunoaște concretizări de natură politică, diplomatică, economică și socială.

Încă de la începutul crizei iugoslave și până în prezent, Germania s-a dovedit a fi cea mai activă în promovarea intereselor sale în spațiul iugoslav. Recâștigând statutul de mare putere și depășind relativ ușor complexe și reticențele inițiale referitoare la angajarea sa cu trupe în operații, fie și de menținerea păcii, desfășurate peste hotare, Germania are în prezent cele mai consistente contingente militare din compunerea forțelor internaționale de menținerea păcii, care operează sub mandat ONU, în Bosnia-Herțegovina și în Kosovo. Sesizând interesul special al Germaniei, manifestat prin sprijinirea Sloveniei și Croației în demersurile lor de obținere a independenței, pentru a le include în sfera sa de dominație și a-și asigura astfel un acces facil la Marea Mediterană, numeroși analiști comentau propensiunea sud-est europeană a Germaniei ca dovadă sigură a apariției „celui de-al patrulea Reich”.

Din motive similare, fiind state continentale, lipsite de ieșire directă la mare, precum și ca manifestare a unui așa-numit „drept istoric” conferit de patrimoniul istoric-sentimental al fostului imperiu habsburgic, Austria și Ungaria au salutat și au sprijinit nemijlocit independența Sloveniei și a Croației.

Franța a susținut menținerea statu-quo-ului balcanic, sprijinind politic Belgradul în încercarea acestuia de a salva federația iugoslavă, intrând însă pe contrasens cu Berlinul, în prima fază, ulterior cedând și raliindu-se poziției acestuia, de recunoaștere a independenței Croației și Sloveniei.

Implicarea SUA în conflict s-a dovedit a fi decisivă, favorizând în mod direct îndeplinirea obiectivelor germane. Deși există numeroase comentarii occidentale asupra faptului că violențele din Slovenia, Croația, Bosnia-Herțegovina, Kosovo și Macedonia au fost alimentate și susținute din exterior, deși presa sârbă numește și principalii susținători – Germania, Austria și Ungaria, în același timp și beneficiari ai acestor violențe care au condus la destrămarea federației iugoslave, subiectul pare a fi delicat și, prin urmare, nu beneficiază de atenția opiniei publice internaționale.

De fapt, nici nu există prea multe dovezi în favoarea implicării directe a statelor menționate anterior în disoluția statului iugoslav, cu excepția unor acțiuni de furnizare de arme, echipament militar, asistență prin trimiterea unor consilieri și instructori pentru armatele republicilor care s-au desprins din R.F. Iugoslavia, ca și pentru formațiunile paramilitare ale unor grupări politice separatiste, angajate în lupta împotriva autorităților federale de la Belgrad.

Nu este de neglijat nici rolul emigrației iugoslave în provocarea, întreținerea, susținerea orientărilor separatiste și amplificarea conflictului. Acestora li s-au adăugat reprezentanții unor grupuri și mișcări democratice, veniți în Iugoslavia după introducerea sistemului multipartit, pentru a oferi ajutor, sprijin și consiliere partidelor opozante regimului de stânga, cu precădere în perioadele premergătoare alegerilor.

Ungaria se exprimă constant în sprijinul minorității maghiare din Voivodina prin intermediul Uniunii Democrate a Maghiarilor din această provincie, uniune care își adaptează discursul și acțiunile în funcție de intențiile Budapestei.

Bulgaria și Albania au evidente interese și revendicări față de Serbia, dispariția federației făcând să crească ponderea lor în raporturile regionale de putere, însă se manifestă cu prudență întrucât nu au forța și nici nu este întrunită suma condițiilor favorizante promovării intereselor lor. În ecuația politică ex-iugoslavă s-a manifestat și Turcia, în principal în favoarea minoritarilor turci din Macedonia, Kosovo, a musulmanilor din Bosnia-Herțegovina și din Sandjak.

Recunoașterea Republicii Macedonia, cu numele constituțional al acesteia, o plasează în contradicție cu Grecia și Uniunea Europeană, care au impus un nume cel puțin curios pentru un stat – Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei (FYROM – Former Yugoslav Republic of Macedonia).

Turcia de altfel a contribuit cu un contingent consistent în structura forțelor internaționale de menținerea păcii din Bosnia-Herțegovina și din Kosovo, SFOR și KFOR, acordând acestei participări valoarea semnificativă, sentimental-istorică, a unei recuperări simbolice, a unei reîntoarceri în locurile pe care trupele Imperiului otoman au fost nevoite să le abandoneze la sfârșitul Primului Război Mondial.

Scurt istoric

În perioada 1909-1912, mișcarea de eliberare albaneză reușește să controleze în totalitate Kosovo

și să pună stăpânire pe Skopje. La 28 noiembrie, la Vlore, albanezii își proclamă independența. În 1913, statul albanez este recunoscut, dar jumătate din teritoriile sale rămân în afara granițelor.

Relațiile încordate dintre R.F. Iugoslavia și Albania sunt o caracteristică dominantă în orice încercare de descriere a contextului balcanic. Crearea statului albanez în urma înfrângerii Turciei în războaiele balcanice din perioada 1912 - 1913 a fost precedată de acerba confruntare de interese dintre Italia și Austro-Ungaria, pe de o parte, care, sperând să exercite o influență reală asupra lui, doreau un stat albanez cât mai întins, și, pe de altă parte, Grecia, Serbia și Bulgaria, care doreau un stat albanez cât mai mic văzând în apariția acestuia un potențial pericol la adresa integrității lor teritoriale. Acest joc de interese avea ca rezultat includerea între granițele statului albanez a numai jumătate din teritoriile locuite de către albanezi. Prin urmare, o parte din populația albaneză a rămas în afara granițelor statului albanez, cei mai mulți în provincia Kosovo, atribuită Serbiei, dar și în Muntenegru și în Macedonia.

Pe acest fundal istoric se proiectează tensiunile etnice din Kosovo, dar și pretențiile teritoriale ale Albaniei față de Serbia, de regulă disimulate în violente acuzații de represiune și „exploatare” a populației albaneze din cadrul acestor state.

În 1931 se ratifică colonizarea slavă în Kosovo, practică între cele două războaie mondiale. Harta etnică a provinciei Kosovo s-a schimbat de-a lungul anilor în favoarea albanezilor, însă nu numai din cauza natalității superioare a acestora. Grupuri de albanezi au fost aduse în Kosovo de către autoritățile otomane și, în cursul celui de-al Doilea Război Mondial, de către Mussolini.

În perioada 1944-1950, zeci de mii de albanezi se refugiază în Kosovo de frica regimului de la Tirana. De asemenea, în perioada 1955-1956 sunt deportați în Turcia mii de albanezi musulmani.

În 1968 au loc manifestații de masă prin care se cere prima autoguvernare a provinciei. După război, datorită rezistenței opuse de albanezi față de conducerea de la Belgrad, Tito a impus un regim special în provincia Kosovo, care, în 1968, a dobândit statutul de regiune autonomă în cadrul Republicii Serbia.

În 1974, cele două articole ale Constituției iugoslave fac din Kosovo o provincie autonomă a Iugoslaviei.

După moartea lui I.B. Tito, în anul 1981, studenții Universității din Priștina, prin largi manifestații de stradă, au cerut statut de republică pentru Kosovo, protestul lor transformându-se într-o insurecție de masă, care a fost reprimată cu brutalitate de regimul de la Belgrad. Conducerea albaneză din Kosovo a încurajat contactele atât cu emigrația albaneză, cât și cu regimul de la Tirana. Se instituie temporar legea marțială.

În anul 1989, președinția a declarat starea de urgență în Kosovo și a trimis forțe de intervenție antirebeliune.

În februarie-martie 1998 se anunță că în urma unei operații a poliției sârbe împotriva separatiștilor albanezi din regiunea Drenica, zeci de oameni au fost uciși.

În ianuarie 1990 au loc ciocniri violente între poliție și demonstrații albanezi, iar în luna februarie Iugoslavia trimite tehnică de luptă și 2.000 de polițiști în Kosovo. Revolta albaneză din martie 1990 a fost practic înăbușită în sânge, provincia Kosovo fiind supusă unui regim militarizat. În același an, Serbia a dizolvat parlamentul de la Priștina.

În 1991, Parlamentul Albaniei recunoaște independența Republicii Kosovo. Începând cu anul 1991, relațiile dintre sârbi și albanezi s-au înrăutățit continuu.

În urma scrutinului (nerecunoscut de Belgrad) din mai 1992, Ibrahim Rugova este ales președintele Republicii Kosovo.

Anul 1993 se caracterizează prin acțiuni de arestare a etnicilor albanezi de către poliția sârbă, acuzați de pregătirea unei rebeliuni armate.

În iulie 1995, un tribunal din Serbia condamnă 68 de albanezi la opt ani de închisoare pentru tentativă de a crea o forță de poliție paralelă în Kosovo, iar în luna august autoritățile sârbe populează Kosovo cu câteva sute de refugiați sârbi, atrăgând protestele liderilor albanezi¹.

În ianuarie 1997, numărul acțiunilor de gherilă crește considerabil și au loc ciocniri între poliție și demonstrații.

În februarie-martie 1998, în urma unei operații a poliției sârbe împotriva separatiștilor albanezi din regiunea Drenica, zeci de oameni au fost uciși.

În 1998, comunitatea internațională a devenit deosebit de preocupată de escaladarea conflictului, de consecințele unui dezastru umanitar în Kosovo, precum și de riscul ca acest conflict să antreneze și țările învecinate. Desconsiderarea de către

președintele Miloșevici a eforturilor diplomatice în scopul rezolvării prin mijloace pașnice a crizei și activitatea destabilizatoare a extremiștilor albanezi grupați în UCK, devin, de asemenea, un motiv de preocupare.

În evoluția conflictului din Kosovo, acutizarea, recrudescența, intensificarea incidentelor dintre albanezi și autoritățile federale se produce în luna martie 1998. Astfel, la 2 martie 1998, poliția sârbă a folosit tunuri cu apă și gaze lacrimogene pentru a împrăștia peste 1.000 de demonstrați albanezi, care manifestau la Priștina, din cauza uciderii de către poliția sârbă a unor etnici albanezi.

La 5 martie, autoritățile de la Belgrad anunță oficial că 20 de etnici albanezi și doi polițiști sârbi au murit în confruntările din Kosovo. SUA avertizează R.F. Iugoslavia pentru escaladarea violențelor în regiune. La 6 martie, poliția sârbă declară că a distrus gruparea principală a UCK, că l-a ucis pe liderul acesteia, Adem Jashari, și că a arestat 30 de luptători UCK.

La 9 martie, poliția sârbă returnează familiilor 60 de cadavre ale unor luptători UCK, mai multe decât se anunțase inițial. În aceeași zi, pentru a discuta situația din Kosovo, se întrunesc la Londra miniștrii de externe ai țărilor din Grupul de Contact (Marea Britanie, SUA, Franța, Germania, Italia și Rusia). Confruntările armate dintre luptătorii UCK și unitățile poliției federale continuă.

La 22 martie, albanezii din Kosovo își aleg prin vot președintele și un parlament propriu, aceste alegeri fiind considerate ilegale de către autoritățile federale de la Belgrad. La 7 aprilie, liderii formațiunilor politice albaneze resping posibilitatea unor convorbiri de pace cu președintele sârb. Tot în aceeași zi, parlamentul sârb votează organizarea unui referendum la 23 aprilie pentru a se decide acceptarea sau respingerea medierii internaționale a conflictului din Kosovo. Acest referendum va evidenția opoziția fermă a sârbilor față de orice intervenție occidentală. Cu excepția Rusiei, membrii Grupului de Contact decid, la 29 aprilie, impunerea unor noi sancțiuni Iugoslaviei.

La 12 iunie 1998, în cadrul Consiliului Nord-Atlantic, la o întâlnire la nivelul miniștrilor apărării s-a solicitat o evaluare a situației în scopul stabilirii măsurilor posibile pe care NATO le putea întreprinde pentru a stopa criza din Kosovo, ceea ce a condus la luarea în considerare a mai multor opțiuni de intervenție. Luptele dintre poliția sârbă și luptătorii UCK continuă pe tot parcursul verii.

La 24 septembrie, NATO dă un ultimatum președintelui Miloșevici, cerându-i imperativ să pună capăt violențelor, în caz contrar urmând să-și expună țara la lovituri aeriene.

La 29 septembrie, liderii formațiunilor politice din Kosovo resping încercarea guvernului sârb de a impune provinciei un „guvern provizoriu”.

La 1 octombrie, Consiliul de Securitate al ONU, întrunit de urgență la solicitarea Marii Britanii, condamnă masacrele din Kosovo și cere imperativ președintelui R.F. Iugoslavia să rezolve criza.

NATO cere cu această ocazie redactarea unui raport referitor la situația din teren și pregătirea unei forțe care să includă peste 100 de avioane de luptă în perspectiva unei acțiuni militare în Kosovo.

La 5 octombrie 1998, miniștrii de externe din statele UE, reuniți la Luxemburg, au lansat un avertisment R.F. Iugoslavia cerându-i să respecte rezoluția ONU privind Kosovo, adoptată la 23 septembrie 1998, să întreprindă măsuri urgente pentru încetarea violenței în provincia Kosovo și să înceapă negocierile cu etnicii albanezi în vederea reglementării politice a crizei.

Rezoluția nr. 1.199 a Consiliului de Securitate cerea autorităților federale să înceteze imediat ostilitățile, să-și retragă forțele speciale din Kosovo, să permită repatrierea refugiaților și să inițieze negocierile cu separatiștii albanezi. Rezoluția nr. 1.160 impunea un embargo asupra livrărilor de arme către Belgrad.

Ca urmare a evoluțiilor politico-militare din provincia Kosovo, în octombrie 1998, NATO amenința Iugoslavia cu lovituri aeriene pe care le justifica prin Rezoluția nr. 1.199 a Consiliului de Securitate al ONU, în condițiile în care doi membri permanenți și câțiva nepermanenți se opuneau folosirii forței. Situația s-a menținut și după eșuarea negocierilor de la Rambouillet și de la Paris.

Rezoluția nr. 1.199 a Consiliului de Securitate al ONU, printre altele, exprima deplina preocupare a comunității internaționale față de utilizarea excesivă a forței de către unitățile de poliție și militare sârbe și cerea ambelor părți implicate în conflict să înceteze focul. În spiritul acestei rezoluții erau convenite limitări în ceea ce privește valoarea unităților și efectivele forțelor sârbe dislocate în Kosovo, scopul operațiilor desfășurate de acestea, în conformitate cu acordul convenit între autoritățile sârbe și generalii Naumann și Clark. Totodată, Belgradul accepta prezența în Kosovo a unei misiuni de verificare, condusă de

OSCE, cu scopul de a monitoriza pe teren modul de respectare a acordurilor, în timp ce NATO urma să execute supravegherea aeriană a provinciei, utilizând aparate de zbor neînarmate.

Câteva țări membre ale Parteneriatului pentru Pace erau de acord să participe la misiunea de supraveghere condusă de către NATO. În sprijinul OSCE, NATO constituia și desfășura în Macedonia o forță de extracție, aflată sub comanda Comandamentului Suprem Aliat din Europa, destinată să asigure evacuarea membrilor Misiunii de Verificare a OSCE, în cazul în care conflictul ar fi reizbucnit.

La 6 octombrie, Secretarul General al ONU, Kofi Annan, într-un raport despre situația din Kosovo, afirma că Belgradul nu și-a respectat obligațiile, Consiliul de Securitate având competența de a adopta măsurile care se impun. Annan declara cu această ocazie că forțele sârbe au comis atrocități, că nu s-au retras în totalitate din provincie și că un dezastru umanitar, după șapte luni de confruntări armate, este iminent în provincia Kosovo. De asemenea, menționa faptul că majoritatea atrocităților au fost comise de forțele de securitate federale, care au acționat sub autoritatea R.F. Iugoslavia, însă, în același timp, și unitățile UCK au fost angajate în acțiuni armate și există deci toate motivele să ne gândim că au comis atrocități la rândul lor.

La 8 octombrie, Consiliul de Securitate al ONU cere respectarea rezoluțiilor sale referitoare la Kosovo, intensificarea eforturilor autorităților iugoslave pentru a împiedica producerea unui dezastru umanitar, care ar putea constitui un motiv pentru intervenția NATO.

Pe fondul angajării unor noi convorbiri la Belgrad, între președintele iugoslav Slobodan Miloșevici și trimisul special american Richard Holbrooke, situația din Kosovo se menține relativ calmă, UCK anunțând o încetare unilaterală a focului, rezervându-și însă dreptul de a se apăra, în caz de nevoie.

Negocierile s-au concentrat asupra următoarelor probleme: retragerea forțelor sârbe din Kosovo; autonomia provinciei Kosovo; realizarea unor structuri democratice (parlament, sistem juridic și forțe de poliție proprii). Tot la 13 octombrie 1998, din cauza deteriorării situației, Consiliul NATO a autorizat activarea ordinului pentru executarea unor lovituri aeriene. Această măsură avea ca scop să sprijine eforturile diplomatice întreprinse pentru

a determina regimul Miloșevici să-și retragă forțele din Kosovo, să coopereze pentru a pune capăt violențelor din provincie și a permite reîntoarcerea refugiaților la casele lor.

În ultimul moment, datorită inițiativelor diplomatice, incluzând vizitele efectuate la Belgrad de către secretarul general al NATO, Javier Solana, de trimitii speciali americani Holbrooke și Hill, de șeful Comitetului Militar al NATO, generalul german Naumann și de generalul Clark, comandantul suprem al Comandamentului European al NATO, președintele Miloșevici a acceptat să coopereze cu organizațiile internaționale pentru a găsi o soluție pașnică conflictului și, prin urmare, executarea loviturilor aeriene a fost suspendată.

La 15 octombrie, într-un comunicat dat publicității, UCK respingea acordul încheiat la Belgrad între Holbrooke și Miloșevici, deoarece acesta „... ar permite doar autonomia provinciei Kosovo, și nu independența deplină a acesteia”.

La 19 octombrie, J. Solana declara că NATO a început misiunea de supraveghere aeriană a provinciei, Alianța făcând toate eforturile pentru a împiedica reizbucnirea violențelor în Kosovo ca urmare a uciderii a trei polițiști sârbi, la 17 octombrie.

La 20 octombrie, UE cerea poliției sârbe și separatiștilor albanezi din Kosovo să permită refugiaților de origine albaneză să se întoarcă la casele lor și acuza UCK de „provocări”.

Reprezentanții Grupului de Contact pentru Balcani dezbat o nouă rezoluție a Consiliului de Securitate al ONU referitoare la Kosovo, Marea Britanie insistând ca în cazul în care președintele iugoslav nu ordonă retragerea forțelor armate federale din Kosovo, NATO să fie autorizată să intervină militar în această regiune.

La 21 octombrie, ambasadorii țărilor NATO poartă convorbiri cu reprezentanții guvernului rus, care declară că Moscova se opune categoric intervenției NATO în Kosovo chiar și în condițiile nerespectării prevederilor acordului convenit între Miloșevici și Holbrooke.

La 22 octombrie, reuniți la Viena, reprezentanții celor 54 de țări membre ale OSCE nu reușesc să ajungă la un acord asupra componentei Misiunii de Verificare în Kosovo.

La 23 octombrie, șeful misiunii de verificare, W. Walker, sosește la Priștina și constată că în Kosovo se aud în continuare tiruri de artilerie grea, că forțele de securitate sârbe înregistrează

noi victime în cursul luptelor cu UCK, provocările acestei organizații putând fi principalul obstacol în calea retragerii substanțiale a forțelor iugoslave din provincie.

La 24 octombrie, Consiliul de Securitate adopta, cu 13 voturi pentru și două abțineri (China și Rusia), Rezoluția nr. 1.203, care prevedea „aplicarea integrală și rapidă” de către Belgrad a Rezoluției nr. 1.199.

La 27 octombrie, la reuniunea Consiliului NATO, cei 16 ambasadori ai statelor aliate hotărăsc să mențină amenințarea de a pune capăt crizei din Kosovo, la nevoie, cu o intervenție militară împotriva Iugoslaviei. Potrivit hotărârii Consiliului, comandantul suprem al Forțelor Aliate din Europa, W. Clark, primește autorizația de a ordona atacuri aeriene, potrivit propriei aprecieri, în funcție de evoluția crizei.

La 29 octombrie, aviația NATO inițiază supravegherea spațiului aerian în Kosovo, cu avioane neînarmate, conform prevederilor din acordul încheiat cu președintele iugoslav.

La 30 octombrie NATO aproba oficial planul de efectuare a controlului asupra retragerii trupelor sârbe.

În cursul anului 1998, conflictul deschis dintre forțele poliției și armatei sârbe, pe de o parte, și guerila albaneză UCK (Armata de Eliberare din Kosovo), pe de altă parte, a avut ca rezultat moartea a peste 1.500 de albanezi și refugiarea a peste 400.000 de oameni.

În ianuarie 1999, trupurile a 40 de albanezi au fost descoperite în localitatea Racak din sudul provinciei. S-a emis ipoteza unei execuții în masă.

La începutul anului 1999, situația s-a agravat din nou, în urma numeroaselor acte de provocare executate de ambele părți implicate în conflict, precum și din cauza utilizării excesive și disproporționate a forței de către poliția și armata sârbe. O parte dintre aceste incidente au fost aplanate prin eforturile de mediere întreprinse de către verficatorii OSCE, însă la jumătatea lunii ianuarie situația s-a deteriorat după escaladarea violențelor întreprinse de ofensiva sârbă împotriva albanezilor kosovari.

Eforturile internaționale au fost reînnoite pentru a da un impuls găsirii unei soluții pașnice la acest conflict. Grupul de Contact pentru fosta Iugoslavie, constituit din șase țări (Franța, Italia, Germania, Rusia, Marea Britanie și SUA) în urma Conferinței de la Londra, din 1992, s-a întrunit la

29 ianuarie 1999. S-a convenit asupra necesității rezolvării urgente a crizei prin negocieri între părțile aflate în conflict, negocieri desfășurate sub mediere internațională.

NATO a susținut și a intensificat eforturile Grupului de Contact fiind de acord, la 30 ianuarie 1999, cu executarea unor lovituri aeriene dacă va fi necesar, adresând astfel un avertisment ambelor părți implicate în conflict. Aceste inițiative concertate au condus la organizarea negocierilor inițiale, desfășurate la Rambouillet, lângă Paris, în perioada 6 - 23 februarie 1999, urmate de o a doua rundă de negocieri, la Paris, între 15 și 18 martie 1999.

La sfârșitul celei de-a doua runde de negocieri, delegația albanezilor kosovari a semnat acordul de pace propus, negocierile fiind însă întrerupte fără a avea însă și semnătura delegației iugoslave. Imediat după aceasta, poliția și armata sârbe au intensificat operațiile desfășurate împotriva etnicilor albanezi din Kosovo, aducând în regiune trupe suplimentare și tancuri moderne, aceasta fiind în mod clar o încălcare a acordului de pace din octombrie. Această ofensivă sârbă a determinat mii de albanezi să-și părăsească casele și să se refugieze pentru a-și pune viațile la adăpost.

La 20 martie, Misiunea de Verificare a OSCE a fost retrasă din Kosovo ca urmare a faptului că era împiedicată sistematic, de către forțele sârbe, să-și îndeplinească mandatul.

Richard Holbrooke a efectuat o ultimă vizită la Belgrad, în încercarea de a-l determina pe președintele Miloșevici să oprească atacurile împotriva albanezilor kosovari, în caz contrar NATO urmând să declanșeze lovituri aeriene împotriva R.F. Iugoslavia. Miloșevici a refuzat să accepte propunerile lui Holbrooke și, în consecință, la 23 martie, NATO a emis ordinul de începere a executării loviturilor aeriene.

La 24 martie 1999 au avut loc primele confruntări dintre NATO și R.F. Iugoslavia. NATO a declanșat atacurile aeriene asupra Iugoslaviei.

Obiectivele principale ale NATO, anunțate public încă de la începutul confruntării, au fost: oprirea verificabilă a tuturor acțiunilor militare desfășurate de forțele sârbe în Kosovo și încetarea violențelor și represiei în această provincie; retragerea din Kosovo a forțelor de poliție, armatei și a trupelor paramilitare sârbe; staționarea în Kosovo a unei prezențe militare internaționale; reînțoarcerea necondiționată și sigură a tuturor refugiaților; garanții credibile, ferme, că regimul Miloșevici este

dispus să coopereze cu reprezentanții albanezilor din Kosovo pe baza Acordurilor de la Rambouillet, pentru a găsi o soluție politică crizei din Kosovo, în conformitate cu legislația internațională și cu prevederile Cartei ONU.

În acest context, responsabilitatea situației curente revenea integral președintelui Miloșevici, care avea puterea de a opri imediat acțiunile militare ale NATO acceptând și implementând integral cererile legitime ale comunității internaționale. În același timp, NATO a întreprins un consistent efort umanitar pentru a acorda asistență miilor de refugiați albanezi, forțați să părăsească Kosovo pentru a se pune la adăpost de campania de curățire etnică, desfășurată în mod deliberat de către forțele sârbe.

Trupele NATO au construit în FYROM numeroase tabere de refugiați, un centru de primire a refugiaților, cantine, centre de asistență sanitară și au distribuit mii de tone de ajutoare umanitare celor aflați în suferință. Și în Albania, NATO a dislocat forțe care au acționat într-o manieră similară, oferind asistență umanitară refugiaților albanezi.

Tot pe 24 martie 1999, Rusia, Belarus și R.F. Iugoslavia au solicitat întrunirea Consiliului de Securitate într-o ședință extraordinară pentru a condamna agresiunea NATO și a cere încetarea ei imediată.

La 26 martie, Consiliul de Securitate a respins cererea de încetare a bombardamentelor cu 12 voturi împotriva și trei voturi pentru (Rusia, China, Namibia). Dată fiind valoarea de precedent a intervenției NATO și posibilul ei impact asupra relațiilor internaționale, dezbaterile din Consiliul de Securitate au fost urmărite cu interes maxim de comunitatea mondială. În favoarea intervenției au pledat SUA, Marea Britanie, Franța, Canada, Olanda, Slovenia și, în numele UE, Germania.

Reprezentanții acestor state au subliniat legitimitatea intervenției chiar și în absența autorizației explicite a Consiliului de Securitate întrucât autoritățile de la Belgrad au ignorat deliberat Rezoluțiile nr. 1.160, 1.199 și 1.203 ale acestui organism, ceea ce a permis, în baza Cap. VII al Cartei ONU, adoptarea unor „noi măsuri” împotriva R.F. Iugoslavia.

Partizanii intervenționismului susțineau că, în inițierea unor măsuri coercitive, „principiul primordialității” Consiliului de Securitate nu trebuie confundat cu „principiul exclusivității” și că acțiunile NATO sunt motivate de incapacitatea

Consiliului de Securitate de a gestiona criza din Kosovo, incapacitate datorată refuzului Rusiei și Chinei de a conveni asupra unui plan internațional de acțiune. China, India, Rusia, Belarus și Namibia au apreciat că, în lipsa autorizației Consiliului de Securitate, intervenția militară unilaterală a NATO este ilegală și reprezintă o încălcare flagrantă a Cartei ONU și a principiilor dreptului internațional.

Guvernul federal de la Belgrad nu a întârziat să califice bombardamentele NATO drept agresiune și a declarat starea de război, fiind asigurat de sprijinul Rusiei și de susținerea Chinei.

Problema iugoslavă a revenit în atenția forurilor internaționale responsabile de menținerea păcii, ca și a opiniei mondiale, printr-un paradox, exploatat propagandistic cu abilitate de autoritățile iugoslave: în numele respectării drepturilor omului sunt bombardati, fără discriminare etnică, oameni, este încălcată suveranitatea și inviolabilitatea frontierelor unui stat membru ONU, principiul neamestecului în treburile interne este considerat inadecvat de către o instanță ad hoc, lipsită de autorizația Consiliului de Securitate, iar dreptul comunităților la autodeterminare este recunoscut selectiv.

Prezența observatorilor OSCE era totuși un succes întrucât asigura monitorizarea activității trupelor Ministerului Federal de Interne, acuzate de represii repetate împotriva etnicilor albanezi. Observatorii OSCE monitorizau totodată și acțiunile Armatei de Eliberare din Kosovo, organizație teroristă în viziunea autorităților belgradene, similară Organizației Separatiste Basce (ETA) și Armatei Republicane Irlandeze (IRA), fiind evident faptul că UCK era finanțată și înarmată pe căi obscure, încălcându-se astfel embargoul impus Iugoslaviei.

Este evident că dispariția Iugoslaviei ca stat federal și modificarea statutului componentelor federației, cum ar fi și prin recunoașterea independenței Kosovo, etapă ce ar crea premise favorabile unirii acestei provincii cu Albania, complică „procesul Helsinki”, la care Belgradul este parte semnatară.

În cazul crizei iugoslave, „ingerința” externă a fost încununată de succes, cunoscând în Kosovo un maximum de violență, prin angrenarea Alianței Nord-Atlantice într-un război împotriva R.F. Iugoslavia, condus ca o acțiune de pedeapsă, fiind simultan și o experimentare a noului Concept Strategic al Alianței.

Demonstrarea legitimității sau ilegitimității bombardamentelor aliate în Iugoslavia suscită încă numeroase controverse care au ca punct de plecare Carta Națiunilor Unite, rolul și competențele Consiliului de Securitate, Tratatul Atlanticului de Nord și noul Concept Strategic al NATO, prevederile Actului fundamental NATO - Rusia, valabilitatea Actului final de la Helsinki. Orice interpretare în favoarea intervenției militare, făcută de către oricine, a oricăror rezoluții, mai vechi sau mai noi, ale Consiliului de Securitate, care nu precizează explicit condițiile și limitele folosirii forței împotriva unui stat membru al ONU, este invalidată de Art. 2 din Carta Națiunilor Unite.

După declanșarea bombardamentelor aliate asupra obiectivelor militare și civile de pe teritoriul R.F. Iugoslavia, riposta trupelor federale împotriva forțelor NATO se justifică prin Art. 51 din Carta Națiunilor Unite, care consacră dreptul statelor la legitimă apărare, individuală sau colectivă, numai dacă se produce un atac armat împotriva lor, fără a prejudicia însă autoritatea supremă a Consiliului de Securitate.

După diminuarea rolului său, care s-a redus practic la monitorizarea crizei refugiaților și la avertismentele Tribunalului Penal Internațional de la Haga referitoare la respectarea dreptului umanitar, planul de pace propus de către Kofi Annan, la 9 aprilie, președintelui Miloșevici a reprezentat prima încercare a ONU de reasumare a prerogativelor sale statutare în gestionarea securității mondiale.

Identificarea cauzelor, evaluarea consecințelor, înțelegerea corelațiilor dintre resursele interne și manifestările externe, prognoza evoluțiilor politico-militare și economico-sociale în sfera raporturilor interstatale, succesivele teoretizări ale relațiilor internaționale recunosc consecvent ca determinanți ai structurărilor și restructurărilor din câmpul lor de manifestare doi factori principali – interesul și puterea.

Valențele axiomatice ale acestui adevăr sunt confirmate și de reconfigurările circumscrise spațiului ex-iugoslav, survenite după 1990.

În lupta sârbo-albaneză, două mituri fundamentale au ieșit la rampă pentru a se înfrunta. Al sârbilor a renăscut în căutarea unei noi epoci de aur care „ruginise” în perioada titoistă. Celălalt a fost construit de către albanezi din negura istoriei de unde și-au adus în actualitate strămoșii iliri, primii stăpâni ai teritoriului. Pentru sârbi, Kosovo este un mare Ierusalim. Pentru albanezi, el poate să devină o Mecca. Slavii sunt convinși că numele provinciei este de origine sârbă².

Despre Metohia se spune că este cea mai mare „vale” din Iugoslavia, teritoriu presărat în Evul Mediu cu mănăstiri ortodoxe. Metoh – ținut monahal.

Majoritatea numelor geografice din Kosovo și Metohia au pentru sârbi aceeași origine slavă și justifică prezența lor în regiune. Albanezii contraatacă, susținând că teritoriul de la est de Adriatică, care cuprindea sudul Dunării, Muntenegru, o parte a Macedoniei și regiunea Kosovo, a fost al ilirilor. În Antichitate, ținutul s-ar fi numit Dardania. În albaneză, dardhë înseamnă para. Ținutul Perelor, locuit de dardani, populație iliră, precursori ai majorității albanofone din provincia Kosovo.

Războiul contradicțiilor istorice nu putea să ocolească momentul 1389 – lupta de pe Câmpia Mierlei. Miturile slave ce au urmat bătăliei au transformat ținutul în leagănul identității sârbilor, muntenegrenilor și bosniacilor.

Diversitatea etnică este rezultatul colonizărilor făcute de imperiile roman, bizantin și otoman, al invaziilor succesive, urmate de instalarea populațiilor migratoare venite din nord (slavii și protobulgarii) și din est (turcii), dar și al războaielor, epidemiilor, perioadelor de foamete, care au determinat mari mișcări de populație, refugierea unor comunități în munți sau în depresiuni închise.

Diversitatea geografică se datorează în special fragmentării reliefului în spațiul balcanic în numeroase microregiuni distincte, cum sunt depresiunile situate între masivele muntoase, care au permis unor comunități umane care le locuiesc să-și păstreze relativ nealterat specificul, prezentându-se astăzi ca blocuri etnice compacte. În epocile premoderne, comunicarea între aceste depresiuni era destul de dificilă, fapt ce a favorizat conservarea diversității etnice, particularizând-o la nivel de microregiuni, creând premisele actualelor conflicte interetnice, conducând atât la izolarea comunităților, cât și la împiedicarea formării și dezvoltării unor entități politice statale mari și puternice.

Diversitatea economică, explicată atât prin accesul la resurse naturale, cât și prin influența modelelor socioculturale dominante, a avut ca și consecință imediată diferențierea politico-militară a entităților statale apărute în urma desfășurării istoriei moderne și contemporane, în special în urma celor două războaie balcanice și a Primului Război Mondial, când s-au trasat frontierele balcanice disputate încă și astăzi.

Diversitatea religioasă este un rezultat al interferențelor dintre lumea catolică, ortodoxă și musulmană și adaugă separatismelor aflate la originea conflictelor balcanice o nuanță suplimentară, o expresie specifică a tensiunilor și a concurenței dintre spiritul occidental și cel oriental. Prin urmare, temerile față de extinderea războiului sunt pe deplin justificate – butoiul cu pulbere balcanic este plin, iar în cazul în care Forțele Multinaționale de Menținerea Păcii dislocate în Bosnia-Herțegovina și Kosovo s-ar retrage, detonarea ar redeveni iminentă, scânteia putând veni de oriunde, dar mai ales din Kosovo, iar explozia s-ar propaga în toate direcțiile.

Concluzii

Orice analiză asupra crizei din Kosovo nu poate fi făcută procedând la un decupaj al provinciei din contextul iugoslav și balcanic. Ansamblul problematic generat de criza din Kosovo poate fi conturat numai printr-o raportare constantă la căderea celorlalte piese ale dominoului iugoslav, prin sesizarea similitudinilor, paralelismelor, incidențelor și particularităților care marchează evoluția fiecărei crize în parte.

Dacă în condiții normale se poate vorbi despre existența unui anumit echilibru de putere în Balcani, între principalele state din regiune, absența unui actor politic regional dominant, jocul de interese care antrenează caruselul alianțelor, asimetria în raporturile de putere mențin riscul izbucnirii unor noi conflicte interstatale, care poate deregla acest fragil echilibru balcanic.

Sistemele de alianțe se pot constitui în urma unor combinații multiple. Astfel, relațiile actuale ale Serbiei cu fostele state federative, o plasează în stare de adversitate cu Bulgaria, Turcia și Albania, acestea putând forma un grup de aliați. Atitudinea față de Macedonia și diferendele sale cu Turcia face din Grecia aliatul natural al Iugoslaviei.

Concesiile reciproce pe care și le pot permite însă statele amintite pot modifica serios jocul alianțelor, unele dintre ele devenind din potențiali inamici veritabili aliați. Nu este exclus ca la un moment dat să primeze afinitățile de ordin religios, care să conducă la crearea unui bloc al ortodocșilor.

De asemenea, raporturile de putere pot fi influențate și de intervenția unor state limitrofe zonei. Prin interesul cu care monitorizează situația minorității maghiare din Voivodina, prin

vehemența cu care reclamă drepturi sporite pentru apartenenței acesteia, Ungaria se plasează în poziții de adversitate față de Serbia. La fel pot fi luate în calcul interesele directe manifestate în spațiul ex-iugoslav de Austria și de Italia, precum și atitudinile lor fluctuante.

Noul context internațional favoriza aspirațiile de independență ale republicilor federale. În consecință, sunt redefinite interesele lor naționale, acestea intrând în contradicție cu interesele federale. Erodarea puterii centrale avantaja promovarea intereselor naționale ale republicilor federale, autoritatea centrală fiind incapabilă să blocheze tendințele centrifuge.

Încercarea Serbiei de a se substitui autorității centrale și de a-și impune hegemonia cu ajutorul armatei federale a declanșat o serie de conflicte.

Deși controla instrumentul militar, pe care l-a utilizat ca principal atu, Serbia nu a reușit să oprească prin forță procesul de destructurare a federației.

Desprinderea majorității republicilor, recunoașterea lor internațională, dezmembrarea armatei federale și retragerea Serbiei sub presiunea politică, militară și economică externă, au creat premisele declanșării unui val de conflicte în interiorul noilor state independente – în Croația și în Bosnia-Herțegovina, conflicte al căror caracter predominant etnic nu a reușit să ascundă integral litigiile teritoriale.

În acest context, procesul de „purificare etnică” a determinat apariția unor state și enclave ale sârbilor, croaților și musulmanilor cu implicații deosebite asupra mediului de securitate regional.

Această lucrare a fost posibilă prin sprijinul financiar oferit prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, cofinanțat prin Fondul Social European, în cadrul proiectului POSDRU/159/1.5/S/138822, cu titlul „Rețea Transnațională de Management Integrat al Cercetării Doctorale și Postdoctorale Inteligente în Domeniile „Științe Militare”, „Securitate și Informații” și „Ordine Publică și Siguranță Națională” – Program de Formare Continuă a Cercetătorilor de Elită – „SmartSPODAS”.

NOTE:

1 http://www.rft.forter.ro/2008_3/04-to/01.html, accesat la 24.11.2014

2 Teodor Frunzeti, Ion Panait, Paul Duță, *Organizații internaționale și problema balcanică. Studiu de caz Kosovo*, Editura Techno Media, Sibiu, 2008, pp 72-80.

BIBLIOGRAFIE

Carta Națiunilor Unite.

Tratatul Atlanticului de Nord.

Rezoluția nr. 1.160 a Consiliului de Securitate al ONU.

Rezoluția nr. 1.199 a Consiliului de Securitate al ONU.

Rezoluția nr. 1.203 a Consiliului de Securitate al ONU.

Rezoluția nr. 1.244 a Consiliului de Securitate al ONU.

Dufor Jean-Louis, *Crizele internaționale. De la Beijing (1900) la Kosovo (1999)*, Editura Corint, București, 2001.

Frunzeti Teodor, Panait Ion, Duță Paul, *Organizații internaționale și problema balcanică. Studiu de caz: Kosovo*, Editura Techno Media, Sibiu, 2008.

Frunzeti Teodor, Zodian Vladimir (coordonatori), *Lumea 2009. Enciclopedie politică și militară (Studii strategice și de securitate)*, Editura Centrului Tehnico-Editorial al Armatei, București, 2009.

Grecescu Ion, *Carta Națiunilor Unite și Statutul Curții Internaționale de Justiție*, Editura Roseti, București, 2002.

Iordache Constantin, *Rezolvarea legală a diferendelor internaționale*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2005.

Malița Mircea, *Jocuri pe scena lumii. Conflicte, negocieri, diplomații*, Editura C.H.Beck, București, 2007.